

Sygn. akt **II AKa 177/16**

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie, II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Andrzej Mania (spr.)
Sędziowie:	SA Piotr Brodniak SA Stanisław Stankiewicz
Protokolant:	sekr. sądowy Aneta Maziarek

przy udziale prokuratora Prokuratury Okręgowej w Szczecinie Janiny Rzepińskiej

po rozpoznaniu w dniu 8 grudnia 2016 r. sprawy

M. W.

z powodu apelacji wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku łącznego Sądu Okręgowego w Szczecinie

z dnia 6 września 2016 r., sygn. akt III K 74/16

I. zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy,

II. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. P. Ś. kwotę 147,60 (stu czterdziestu siedmiu i 60/100) złotych z VAT, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skazanemu z urzędu w postępowaniu odwoławczym,

III. zwalnia skazanego od ponoszenia wydatków za postępowanie odwoławcze.

Stanisław Stankiewicz Andrzej Mania Piotr Brodniak

Sygn. akt: **II AKa 177/16**

UZASADNIENIE

M. W. został skazany prawomocnymi wyrokami:

1) Sądu Rejonowego w Szczecinie z dnia 15 lutego 1999 r. (VI K 1106/98), za przestępstwo z art. 289 § 1 k.k. popełnione w dniu 14 sierpnia 1998 r. na kary 10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem na 3 lata i 70 stawek dziennych grzywny po 10 złotych każda, która to kara grzywny została wykonana w części, w pozostałej części (48 stawek) jest przewidziana do wykonania w formie zastępczej kary pozbawienia wolności w okresie od 11 września do 5 października 2046 r.;

2) Sądu Rejonowego w Szczecinie z dnia 29 stycznia 2003 r. (V K 2187/02), za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k., popełnione w dniu 2 sierpnia 2002 r., na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, która to kara została wykonana w całości w okresie od 21 listopada 2012 r. do 21 maja 2014 r.;

3) łącznym Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 29 stycznia 2013 r. (III K 192/12), zmienionym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 29 maja 2013 r. (II AKa 93/13) na kary łączne:

a) 4 lat pozbawienia wolności i 1.000 złotych grzywny (punkt II wyroku łącznego) za przestępstwa:

- z art. 204 § 2 dk.k. w zw. z art. 60 § 1 dk.k., popełnione 29 marca 1997 r.;

- z art. 211 dk.k. w zw. z art. 60 § 1 dk.k., popełnione 2 kwietnia 1997 r.;

- z art. 269 dk.k., popełnione 2 września 1997 r.;

- z art. 199 § 1 dk.k. w zb. z art. 265 § 1 dk.k. w zb. z art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych w zb. z art. 11 § 1 dk.k. w zw. z art. 199 § 1 dk.k. w zb. z art. 265 § 1 dk.k. w zb. z art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych w zw. z art. 58 dk.k. w zw. z art. 10 § 2 dk.k. w zw. z art. 60 § 1 dk.k., popełnione w okresie od 8 do 19 listopada 1997 r.;

- z art. 268 dk.k. w zb. z art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych w zw. z art. 10 § 2 dk.k., popełnione w okresie styczeń – luty 1997 r.;

- z art. 205 § 1 dk.k. w zw. z art. 60 § 1 dk.k., popełnione w dniu 5 stycznia 1996 r.;

- z art. 215 § 1 dk.k., popełnione w okresie 4 do 6 lipca 1998 r.;

która to kara pozbawienia wolności została wykonana w całości w okresach: 20.11.1997 – 5.12.1997, 12.05.1998 – 15.5.1998, 6.7.1998 – 8.7.1998, 22.10.2002 – 18.4.2003, 25.3.2005 – 6.9.2005, 3.1.2007 – 6.7.2007, 7.9.2007 – 18.3.2008, 13.6.2011 – 21.11.2012, 21.5.2014 – 2.12.2014,

zaś kara grzywny została wykonana w całości poprzez zapłatę w sprawie VI K 121/00 Sądu Rejonowego w Szczecinie (wchodzącej w skład wyroku łącznego) oraz wykonanie w formie zastępczej w okresie od 20 marca 2003 r. do 9 maja 2003 r.

b) 3 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności oraz 120 stawek dziennych grzywny po 10 złotych każda (punkt III wyroku łącznego) za przestępstwa:

- z art. 297 § 1 k.k. w zb. z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełnione w dniu 4 września 2002 r.;

- z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., popełnione w okresie od 30 listopada do 2 grudnia 2000 r.;

- dwukrotnie z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełnione w dniu 20 listopada 2001 r. i w okresie od 23 do 26 maja 2000 r.;

która to kara pozbawienia wolności jest wykonywana w okresach: 4 września 2000 r. i od 2 grudnia 2014 r., zaś kara grzywny jest przewidziana do wykonania w formie zastępczej kary pozbawienia wolności w okresie od 20 października 2046 r. do 19 grudnia 2046 r.

c) 8 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności (punkt IV wyroku łącznego) za przestępstwa:

- w ciągu z art. 286 § 1 k.k., popełniony 7 maja, od maja do 9 czerwca, od 26 do 29 lipca, od 23 do 27 września, 25 października 2004 r. oraz 9 lutego 2005 r.;

- z art. 278 § 1 k.k., popełnione w dniu 30 czerwca 2004 r.;
- z art. 242 § 2 i 3 k.k., popełnione po dniu 24 września 2003 r. do dnia 23 lutego 2005 r.;
- z art. 286 § 1 k.k., popełnione w dniu 23 grudnia 2004 r.;
- dwukrotnie z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., popełnione w dniu 18 lutego 2005 r. i w okresie od października do grudnia 2003 r.;
- z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k., popełnione w dniu 26 stycznia 2004 r.;
- z art. 275 § 1 k.k., popełnione w dniu 26 stycznia 2004 r.;

która to kara pozbawienia wolności jest przewidziana do wykonania od 30 marca 2018 r. do 24 września 2026 r.; przy czym wchodzącym w skład tego wyroku łącznego wyrokiem jednostkowym, wydanym przez Sąd Rejonowy w Szczecinie z dnia 9 sierpnia 2007 r. (V K 334/07), za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., popełnione w okresie od października do grudnia 2003 r. orzeczono również karę grzywny w rozmiarze 30 stawek dziennych po 10 złotych, która została przewidziana do wykonania w formie zastępczej kary pozbawienia wolności w okresie od 5 do 20 października 2046 r.

d) 6 lat pozbawienia wolności (punkt V wyroku łącznego) za:

- ciągi przestępstw z art. 286 § 1 k.k., pierwszy popełniony w dniach 6 – 8, 11, 13 – 14 grudnia 2006 r., drugi popełniony w dniach 19 – 20, 25 – 26 i 31 lipca 2006 r. i trzeci popełniony w dniach 8 i 11 grudnia 2006 r.;
- za przestępstwo z art. 242 § 3 k.k., popełnione od 8 do 10 września 2006 r.;

która to kara jest przewidziana do wykonania w okresie 24.9.2026 – 21.9.2032, z zaliczeniem okresu 7.11.2006 – 8.11.2006 r.;

e) 7 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności (punkt VI wyroku łącznego) za przestępstwa:

- trzykrotnie z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełnione w dniach: 24 maja 2010 r., 31 sierpnia 2010 r. i 3 sierpnia 2010 r.;
- w ciągu przestępstw z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełnionym w dniu 22 grudnia 2010 r.;
- dwukrotnie z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełnione w dniach 21 listopada 2009 r. i 18 lutego 2009 r.;
- z art. 275 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełnione w październiku 2008 r.;

która to kara pozbawienia wolności jest przewidziana do wykonania w okresie od 21 września 2032 r. do 16 marca 2040 r. z zaliczeniem okresu 24 maja 2010 r. do 26 maja 2010 r.

4) Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 25 kwietnia 2014 r. (III K 109/13) na karę łączną 4 lat pozbawienia wolności, za przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i w zw. z art. 64 § 1 k.k. popełnione w okresie od 18 marca 2009 r. do 1 kwietnia 2009 r. i z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełnione w dniu 15 kwietnia 2009 r., która to kara pozbawienia wolności jest przewidziana do wykonania od 16 marca 2040 r. do 15 marca 2044 r.;

5) Sądu Rejonowego Szczecin – Centrum w Szczecinie z dnia 26 czerwca 2014 r. (IV K 895/13), zmienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 11 lutego 2015 r. (IV Ka 1354/14), za ciąg przestępstw z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełnionych w okresach od 14 stycznia 2009 r. do 10 lutego 2009 r. i od lutego

2009 r. do 7 kwietnia 2009 r., na karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, która to kara jest przewidziana do wykonania w okresie od 15 marca 2044 r. do 11 września 2046 r.;

6) Sądu Rejonowego w Choszcznie z dnia 29 kwietnia 2015 r. (II K 120/15), zmienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 12 kwietnia 2016 r. (IV Ka 1451/15) za:

- ciąg przestępstw z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. i z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., popełniony w okresach od 5 do 7 sierpnia i 11 do 12 grudnia 2009 r.;

- ciąg przestępstw z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., popełniony w dniu 2 marca 2011 r.;

na karę łączną 4 lat pozbawienia wolności, która to kara jest przewidziana do odbycia w okresie 11 września 2046 r. do 10 września 2050 r.

Po rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 6 września 2016 r., sygn. III K 74/16:

I. na podstawie art. 91 § 2 k.k. i art. 86 § 1 k.k. oraz art. 568a § 1 pkt 2 k.p.k. połączył kary i kary łączne pozbawienia wolności, orzeczone wyrokami opisanymi w punktach 3b-3e oraz 4-6 i wymierzył karę 20 lat pozbawienia wolności;

II. na podstawie art. 577 k.p.k. uznał, że na poczet tej kary łącznej podlegają zaliczeniu okresy: 4.09.2000r., od 7 do 8.11.2006r., od 24 do 26 maja 2010 r., od 2.12.2014r.;

III. na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie w odniesieniu do kar pozbawienia wolności orzeczonych wyrokami opisanymi w punktach 2 i 3a;

IV. na podstawie art. 572 k.p.k. umorzył postępowanie w odniesieniu do kar grzywien wymierzonych wyrokami opisanymi w punktach 1, 3b, 3c;

V. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz adw. P. Ś. kwotę 295,20 zł z VAT tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną z urzędu;

VI. zwolnił skazanego od ponoszenia kosztów sądowych.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł obrońca skazanego. Zarzucił:

a) obrazę przepisów prawa materialnego poprzez niezastosowanie art. 91 § 2 k.k. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 lipca 2015 r. oraz błędne zastosowanie art. 4 § 1 k.k.;

b) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mający wpływ na treść orzeczenia przez nieuwzględnienie przez Sąd I instancji wszystkich elementów wskazujących na resocjalizację skazanego, co winno mieć wpływ na wymiar orzeczonej w wyroku łącznym kary, a nadto przyjęcie, że brak jest podstaw do przyjęcia, że skazany pomyślnie przechodzi proces resocjalizacji oraz bezpodstawne uznanie, że skazany jedynie bardzo dobrze przystosował się do warunków izolacji i jedynie izolacja skazanego powstrzyma go przed popełnieniem kolejnych przestępstw;

c) rażąco surowość wymierzonej wobec M. W. kary łącznej pozbawienia wolności poprzez wymierzenie kary niewspółmiernie wysokiej, nie odpowiadającej dyrektywom wymiaru kary łącznej oraz nie uwzględniającej w należyтым stopniu okoliczności dotyczących osoby skazanego, a mających wpływ na ograniczenie wysokości przedmiotowej kary łącznej.

Podnosząc powyższe skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez wymierzenie M. W. kary łącznej z zastosowaniem zasady absorpcji w większym zakresie. Nadto o zasądzenie kosztów obrony udzielonej skazanemu z urzędu w postępowaniu odwoławczym, które nie zostały uregulowane.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja obrońcy skazanego jest oczywiście bezzasadna i jako taka na uwzględnienie nie zasługuje. Słusznie przy tym sąd I instancji – po myśli art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2015, poz. 396) – z uwagi na skazanie M. W. wyrokiem Sądu Rejonowego w Choszcznie z dnia 29 kwietnia 2015 r., sygn. II K 120/15, który uprawomocnił się w dniu 12 kwietnia 2016 r. (k. 89-93, 94), zastosował do niego przepisy o karze łącznej w brzmieniu obowiązującym po 1 lipca 2015 r. Są one bezspornie przepisami dla niego korzystniejszymi. O błędnym zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. mowy tu zatem być nie może. Oczywiście chybiony jest także zarzut obrazy art. 91 § 2 k.k. w brzmieniu obowiązującym do 1 lipca 2015 r., jakkolwiek jego regulacja po 1 lipca 2015 r. jest tożsama. Przepis ten stanowi „jeżeli sprawca w warunkach określonych w art. 85 popełnia dwa lub więcej ciągów przestępstw określonych w § 1 lub ciąg przestępstw oraz inne przestępstwo, sąd orzeka karę łączną, stosując odpowiednio przepisy tego rozdziału”. Zgodnie zaś z art. 85 k.k. (stosowanym odpowiednio) karę łączną na jego podstawie wymierza się wówczas, gdy:

1. sprawca popełnił dwa lub więcej ciągów przestępstw względnie ciąg przestępstw i inne przestępstwo pozostające w tzw. realnym zbiegu,
2. popełnił je zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych ciągów przestępstw/przestępstwa,
3. wymierzono za nie przynajmniej dwie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu.

Wyróżnia się tu dwie sytuacje (dwoistość sytuacji), w których istnieje potrzeba wymierzenia kary łącznej:

- przestępstwa/ciągi przestępstw pozostające w zbiegu realnym objęte są jednym i tym samym postępowaniem sądowym, albo też

- przestępstwa/ciągi przestępstw były już przedmiotem różnych postępowań zakończonych prawomocnymi wyrokami. W tym ostatnim przypadku, gdy w obrocie prawnym funkcjonują osobne prawomocne wyroki, a ich treść nie może być już zmieniona, może zachodzić konieczność wydania nowego wyroku łącznego (art. 569 § 1 k.p.k.). Przesądza o tym jednoznacznie zawarte w art. 85 k.k. sformułowanie „orzeka”. Wydanie wyroku łącznego w sytuacji istnienia właściwej normatywnej relacji czasu popełnionych przestępstw/ciągów przestępstw do daty wydania pierwszego chronologicznie wyroku jest przy tym bezwzględnym obowiązkiem sądu. Wyrok łączny to instytucja karnoprocesowa, której zadaniem jest realizacja prawa karnego materialnego w zakresie kary łącznej wobec osób prawomocnie skazanych wyrokami różnych sądów, jeżeli tylko zachodzą warunki do jej orzeczenia (zob. postanowienie SN z dnia 3.11.2003r., sygn. IV KK 295/02 – OSNKW 2004 z. 1, poz. 7). Jego istota sprowadza skazania za przestępstwa objęte różnymi wyrokami do takiej sytuacji, jaka miałyby miejsce gdyby wszystkie popełnione przez sprawcę i pozostające w zbiegu realnym przestępstwa ujawnione i następnie objęte zostały jednym postępowaniem i tym samym zachodziły warunki do orzekania w wyroku skazującym kary łącznej, przy czym zawarty w art. 85 k.k. zwrot: „zanim zapadł pierwszy wyrok” odnosi się „nie tyle do pierwszego chronologicznie wyroku, który zapadł przed popełnieniem przez sprawcę kolejnego (kolejnych) przestępstwa, choć oczywiście także i do niego, ale praktycznie oznacza każdy kolejny wyrok zamykający kolejną grupę przestępstw/ciągów przestępstw pozostających w zbiegu realnym, popełnionych po wydaniu wyroku chronologicznie go poprzedzającego. Zwrot ustawy „zanim zapadł pierwszy wyrok” stanowi tu zatem graniczny moment czasowy, pozwalający na przyjęcie, że te dwa lub więcej przestępstw/ciągów przestępstw do tego momentu pozostają w zbiegu. Ów pierwszy wyrok skazujący stanowi zatem cezurę czasową rzeczywistego (realnego) zbiegu przestępstw/ciągu przestępstw; odgradza zbiegi przestępstw popełnionych przed – i po tym wyroku. Rzeczywisty zbieg przestępstw jest przy tym kategorią obiektywną, jednoznaczną i jasno zdefiniowaną. Nie jest tu zatem dopuszczalna jakakolwiek wybiórcza, mniej lub bardziej dowolna kompozycja ze strony sądu. Podważałoby to bowiem istotę realnego zbiegu przestępstw/ciągów przestępstw i co za tym idzie ustawowe reguły kształtowania kary łącznej (zob. uchwałę SN składu siedmiu sędziów z dnia 25 lutego 2005r., sygn. I KZP 36/04, OSNKW 2005 z. 2, poz. 13). Na gruncie rozważanej sprawy oznacza to, że

nieuprawnione jest stanowisko obrońcy zaprezentowane w apelacji jakoby w sprawie możliwe było orzeczenie dwóch kar łącznych pozbawienia wolności dotyczących przestępstw/ciągów przestępstw pozostających ze sobą w jednym i tym samym realnym zbiegu, a mianowicie jednej opartej na przepisach o karze łącznej obowiązujących do 1 lipca 2015 r., obejmującej karę prawomocnie orzeczoną przed dniem wejścia w życie przywołanej wyżej ustawy, w tym wyrokiem Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 25.04.2014 r., sygn. III K 109/13 (k. 18-19, 21) oraz wyrokiem Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie z dnia 26.06.2014 r., sygn. IV K 895/13 (k. 28-30, 31), nie objętych punktem VI wyroku łącznego Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 29 stycznia 2013 r., sygn. III K 192/12 i następnie kary łącznej pozbawienia wolności na zasadach obowiązujących po 1 lipca 2015r. z uwagi na uprawomocnienie się wyroku Sądu Rejonowego w Choszcznie z dnia 29.04.2015 r., sygn. II K 12/15 w dniu 12 kwietnia 2016r., zatem po 1 lipca 2015 r. I być może takie rozwiązanie – jak twierdzi obrońca – byłoby dla skazanego korzystniejsze, problem w tym, że nie ma ono oparcia w obowiązującym prawie. To ustawodawca w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw przesądził bowiem, że kształtując karę łączną należy stosować jeden porządek prawny. On też na gruncie stanu prawnego obowiązującego do 1 lipca 2015 r. przesądził kiedy zachodzi „zbieg przestępstw” i sytuacja „kary łącznej, a rzeczą sądu jest jedynie ustalenie, czy one wystąpiły, a jeśli, to wydanie wyroku łącznego i orzeczenie kary łącznej, przy czym przy restryktywnej wykładni art. 85 k.k., kara łączna nie musi być rozumiana wyłącznie jako łagodzenie i mieć charakter jednokierunkowy. W uzasadnieniu uchwały z dnia 25 lutego 2005r., sygn. I KZP 36/04 Sąd Najwyższy stwierdził to zresztą wprost, cytując: „Kara łączna (...) istotnie działa jedynie w kierunku korzystnym dla sprawcy przestępstw (wyjątek stanowi sytuacja wskazana w zdaniu drugim art. 88 k.k.). Jednakże to korzystne funkcjonowanie może działać jedynie w granicach przestępstw pozostających w zbiegu realnym, a nie wobec jakichkolwiek innych przestępstw i to niezależnie od tego, czy kara łączna orzekana jest w wyroku łącznym, czy też nie”. Sąd nie ma „swobody w doborze wyroków podlegających łączeniu, a w istocie kar jednostkowych wymierzonych nimi za poszczególne przestępstwa”. Podstawowym zagadnieniem przy wydaniu wyroku łącznego w oparciu o uprzednią regulację prawną jest zatem jedynie ustalenie jakie przestępstwa wchodzi w skład poszczególnych realnych zbiegów przestępstw, a co za tym idzie, które kary podlegają łączeniu i wymierzenie kary łącznej względnie umorzenie postępowania. Niedopuszczalne są tu, a co Sąd Apelacyjny pozwala sobie powtórzyć, jakiegokolwiek wyłączenia. W konsekwencji obojętna prawnie pozostaje zawiniona, czy też nie, tak przez sąd, jak i przez skazanego okoliczność, że w sprawie w przeszłości nie zostały wydane wyroki łączne, mimo wydania po dacie wyroku łącznego Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 29 stycznia 2013 r., sygn. III K 192/12, a przed 1 lipca 2015r. kolejnych prawomocnych wyroków skazujących, a mianowicie wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 25 kwietnia 2014 r., sygn. III K 109/13 oraz wyroku Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie z dnia 26 czerwca 2014 r., sygn. IV K 895/13. Owe zaszczości z uwagi na obowiązek stosowania w sprawie regulacji karnomaterialnej pozbawione są merytorycznego znaczenia. Podobnie, jeśli chodzi o dywagacje skarżącego poświęcone zastosowaniu przez sąd I instancji do kar grzywien regulacji dot. kary łącznej obowiązującej do 1 lipca 2015r. i co się z tym wiąże zastosowaniu w jednym wyroku łącznym dwóch porządków prawnych. Pozostaje to bowiem bez związku z istotą rozważanego zagadnienia, przy czym Sąd Apelacyjny podziela w tym względzie stanowisko sąd I instancji.

Stosując zatem przepisy o karze łącznej obowiązujące do 1 lipca 2015 r. w realiach faktyczno-prawnych sprawy oznacza to, że wydanie wyroku łącznego i orzeczenia wobec skazanego „nowej” kary łącznej pozbawienia wolności możliwe jest przy uwzględnieniu także kar jednostkowych pozbawienia wolności orzeczonych wyrokiem Sądu Rejonowego w Choszcznie z dnia 29 kwietnia 2015 r., sygn. II K 120/15, który uprawomocnił się w dniu 12.04.2016 r. Przestępstwa z tego bowiem wyroku, a także z dwóch przywołanych wyżej oraz te z wyroków przywołanych przez skarżącego w apelacji, tj. Sądu Rejonowego w Myśliborzu z dnia 31 października 2011 r., sygn. II K 622/11, Sądu Rejonowego w Pile z dnia 14 listopada 2011 r., sygn. II K 987/11, Sądu Rejonowego w Gorzowie Wlkp. z dnia 20 stycznia 2012 r., sygn. VII K 728/11, Sądu Rejonowego w Koszalinie z dnia 23 lutego 2012 r., sygn. X K 1412/11 (k. 65), Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 15 marca 2012 r., sygn. III K 3/12 (k. 72-73), Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 6 lipca 2012 r., sygn. III K 137/12 (k. 70-71), tworzą bowiem jeden realny zbieg przestępstw/ciągów przestępstw. Wszystkie te przestępstwa popełnione zostały bowiem po dacie wyroku Sądu Rejonowego w Stargardzie Szczecińskim z dnia 23 maja 2008 r., sygn. II K 555/07 (zamykającym poprzedzający zbieg przestępstw), a przed kolejnym tzw. pierwszym wyrokiem, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw, tj. przed wyrokiem Sądu Rejonowego w Myśliborzu z dnia 31 października 2011 r., sygn. II K 622/11. Za te przestępstwa wobec skazanego orzeczone zostały

przy tym kary tego samego rodzaju, zachodziłyby zatem warunki do orzeczenia nowej kary łącznej. W rozważanym przypadku sąd – po myśli art. 86 § 1 k.k. w brzmieniu do 1 lipca 2015 r. – władny byłby zaś w miejsce orzeczonych nimi kar jednostkowych, wymierzyć skazanemu karę łączną pozbawienia wolności w granicach od 3 lat i 6 miesięcy do 15 lat (przy sumie kar jednostkowych: 24 lata i 4 miesiące), a co powoduje, że zasadne jest stanowisko sądu I instancji, wyrażone na stronie 4 uzasadnienia, że dla skazanego korzystniejsza jest regulacja prawna dotycząca orzekania kary łącznej obowiązująca po 1 lipca 2015 r. i słusznie tę to właśnie regulację do M. W. zastosował. Przyjmując bowiem hipotetycznie, że sąd po myśli art. 86 § 1 k.k. w brzmieniu do 1 lipca 2015 r. jako karę łączną pozbawienia wolności orzekłby karę odpowiadającą jedynie najwyższej z kar jednostkowych wymierzonych skazanemu wyrokiem Sądu Rejonowego w Choszczynie z dnia 29 kwietnia 2015r. za ciąg przestępstw z art. 286 § 1 k.k., tj. karę 3 lata i 6 miesięcy, wyrażająca dolną granicę, tenże do odbycia miałby w sumie 21 lat i 4 miesiące pozbawienia wolności, przy czym, a co podkreślić należy, prawdopodobieństwo praktyczne orzeczenia kary łącznej w powyższym wymiarze równe jest oczywiście zeru. Kara łączna pozbawienia wolności w miejsce kar jednostkowych orzeczonych 6 wyszczególnionymi w apelacji obrońcy wyrokami, orzeczona wyrokiem łącznym Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 29 stycznia 2013r., sygn. III K 192/12, ukształtowana została bowiem na poziomie 7 lat i 6 miesięcy. Wysoce prawdopodobnym było zatem jej ukształtowanie na takim poziomie, co słusznie zauważa sąd I instancji na stronie 4 uzasadnienia, która w rozmiarach łącznie z pozostałymi podlegającymi wykonaniu karami łącznymi, chronionymi powagą rzeczy osądzonej, przekroczyłaby 30 lat. Tymczasem na gruncie art. 86 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym po 1 lipca 2015 r. kara łączna pozbawienia wolności nie mogła przekroczyć 20 lat.

Oznacza to, że skazany jest beneficjentem obecnego systemu kształtowania kary łącznej, przy korzyściach, jakie osiągnął na gruncie systemu poprzedniego. Dowodzą tego bezspornie wysokości kar łącznych orzeczone wyrokiem łącznym Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 29 stycznia 2013 r., sygn. III K 192/12, a mianowicie:

- orzeczona w punkcie VI jego części dyspozytywnej w rozmiarze 7 lat i 6 miesięcy w miejsce kar jednostkowych orzeczonych wyrokami opisanymi w jego punktach XIX-XXIV części wstępnej, których suma wynosi 11 lat i 10 miesięcy;
- orzeczona w punkcie V jego części dyspozytywnej w rozmiarze 6 lat w miejsce kar jednostkowych orzeczonych wyrokami opisanymi w jego punktach XV, XVI i XVIII części wstępnej, których suma wynosi 8 lat;
- orzeczona w punkcie IV jego części dyspozytywnej w rozmiarze 8 lat i 6 miesięcy w miejsce kar jednostkowych orzeczonych wyrokami opisanymi w jego punktach VIII, IX, X, XII, XIII i XIV części wstępnej, których suma wynosi 11 lat i 2 miesiące;
- orzeczona w punkcie III jego części dyspozytywnej w rozmiarze 3 lata i 4 miesiące w miejsce kar jednostkowych orzeczonych wyrokami opisanymi w jego punktach IV, VI, VII i XI części wstępnej, których suma wynosi 5 lat i 6 miesięcy.
- orzeczona w punkcie II jego części dyspozytywnej w rozmiarze 4 lat w miejsce kar jednostkowych orzeczonych wyrokami opisanymi w jego punktach I, II, III i XVII części wstępnej, których suma wynosi 7 lat i 8 miesięcy.

Korzyść skazanego na gruncie uprzedniego stanu prawnego to zatem 12 lat i 10 miesięcy pozbawienia wolności, zaś na gruncie przepisów o karze łącznej obowiązujących po 1 lipca 2015 r., kolejne 15 lat i 10 miesięcy pozbawienia wolności, a przy uwzględnieniu korzyści wynikających z orzeczenia kar łącznych w sprawach: III K 109/13 Sądu Okręgowego w Szczecinie i II K 120/15 Sądu Rejonowego w Choszczynie to 17 lat i 10 miesięcy. W sumie daje to „upust” w wysokości 30 lat i 8 miesięcy pozbawienia wolności.

Oczywiście chybiony w realiach sprawy jawi się również zarzut błędu w ustaleniach faktycznych. Nie do zaakceptowania jest bowiem stanowisko obrońcy jakoby skazany pomyślnie przechodził proces resocjalizacji. W realiach sprawy twierdzenie to ma li tylko i co najwyżej charakter życzeniowy. Przeczy mu zaś i to bezspornie droga życiowa skazanego oraz jego kariera przestępcza. Skazany to bowiem przestępca zawodowy, z nawyknięcia, który z popełniania oszustw, jak słusznie zresztą zauważa to sąd I instancji na stronie 5 uzasadnienia, uczynił sobie źródło zarobkowania i sposób na

życie. I nie podważa tego fakt, że w wyrokach w kwalifikacji prawnej przypisanych czynów nie przyjęto art. 65 § 1 k.k. Skazany nie popełniał bowiem przestępstw jedynie wtedy, gdy za poprzednie odbywał karę. Dowodzi tego jego tzw. karta karna, obejmująca, poczynając od pierwszego wyroku Sądu Rejonowego w Szczecinie z dnia 21 stycznia 1992 r., sygn. IV K 796/91 w sumie 29 skazań jednostkowych, mimo zaledwie 42 lat życia, przy czym nie są to oczywiście wszystkie skazania (k. 80-82). W karcie brak jest przykładowo wyroku Sądu Rejonowego w Stargardzie Szczecińskim z dnia 23 maja 2008 r., sygn. II K 555/07, ujętego w wyroku łącznym z dnia 29 stycznia 2013r., sygn. III K 192/12 pod poz. XV jego części wstępnej (k. 24, 55-58). Analiza zaś licznie zgromadzonych w sprawie wyroków pozwala na stwierdzenie, że dotyczą one również znacznej ilości przestępstw, popełnionych w większości w warunkach recydywy z art. 64 § 1 k.k., przy czym skazany także i tu jest beneficjentem obowiązujących konstrukcji prawnych, a mianowicie konstrukcji przestępstwa ciągłego oraz ciągu przestępstw. Przykładowo, na przestępstwo ciągle przyjęte w wyroku Sądu Rejonowego w Gryfinie z dnia 9 sierpnia 2007 r., sygn. II K 334/07, składa się 47 zachowań sprawczych na łączną kwotę 236.100,54 zł, z których każde indywidualnie wyczerpuje znamiona przestępstwa oszustwa (k. 49-52). Wyrządzone przez skazanego szkody są przy tym generalnie znaczne. I tak, przykładowo: wyrok Sądu Rejonowego w Choszcznie z dnia 29 kwietnia 2015 r., sygn. II K 120/15 dotyczy 12 przestępstw, łupem skazanego padło zaś mienie w łącznej kwocie 61.610,76 zł. Poprzedni, tj. Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie z dnia 26 czerwca 2014r., sygn. IV K 895/13 dotyczy ciągu 2 przestępstw, szkoda 160.000 zł. Ostatni nie objęty wyrokiem łącznym, to wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 25 kwietnia 2014 r., który dotyczący z kolei 2 przestępstw oszustwa, a powstała w ich następstwie szkoda to 584.000 zł. Na tym można poprzestać, podobnych przykładów można bowiem mnożyć. Nie jest to być może „pierwsza liga”, ale – używając nomenklatury pojęciowej skazanego – „niezła liga”. Z opinii o skazanym z dnia 10 maja 2016r. wynika przy tym, że skazany nałożonych na niego obowiązków naprawienia szkody nie realizuje, tak samo zresztą, jak nie realizuje obowiązku alimentacyjnego (k. 14-15). W tych realiach słowa skazanego, że zdaje sobie sprawę z tego, że wiele osób straciło przez niego majątki, brzmia nieprzekonywująco. Dostyc cynicznie zaś brzmi usprawiedliwienie tego, cytując skazanego, ale „nawet nikt nie dostał w twarz, a już nie wspomnę o poważniejszych przestępstwach” (k. 147). W orzecznictwie natomiast generalnie przyjmuje się, że im większa liczba przestępstw, tym surowsza powinna być wymierzona za nie kara łączna. Zdumiewa przy tym zarzut skazanego, że wykonywanie zastępczych kar pozbawienia wolności za grzywny po odbyciu długoletniej kary pozbawienia wolności „jest mało wychowawcze”, skoro nie ma on zwyczaju grzywnien regulować (k. 147v.).

Nie do zaaprobowania jest także stanowisko obrońcy jakoby w przypadku skazanego istniała pozytywna prognoza kryminologiczna. Opinia ta, jak słusznie konstatuje to sąd I instancji na stronie 5 uzasadnienia, była i jest oczywiście negatywna. I nie jest to podważanie sensu prowadzenia resocjalizacji, ale jest jedynie stwierdzeniem faktu. Skarżący zdaje się tu zresztą utożsamiać błędnie pozytywną opinię o skazanym za okres izolacji, będącą niewątpliwie wyrazem, a co słusznie zauważa sąd I instancji na stronie 5 uzasadnienia, dobrego przystosowania się skazanego do warunków odbywania kary, z pozytywną opinią kryminologiczną. Pozytywna opinia jest bowiem jedną z wielu okoliczności wykazanych w art. 77 § 1 k.k., uwzględnianą przy kształtowaniu prognozy kryminologiczno-społecznej i wcale nie priorytetową. Skazany mimo pozytywnej opinii, był zresztą karany dyscyplinarnie za niepowroty z przerw w karze.

Oczywiście chybiony w realiach sprawy jest również zarzut rażącej surowości wymierzonej skazanemu kary łącznej pozbawienia wolności. Zachodzi ona bowiem jedynie wówczas, gdy na podstawie ujawnionych okoliczności, które powinny mieć zasadniczy wpływ na wymiar kary łącznej można przyjąć, iż zachodzi wyraźna różnica (dysproporcja) pomiędzy sumą kar zasadniczych i środków karnych, wymierzonych przez sąd I instancji, a dolegliwością jaką należałoby skazanemu wymierzyć w następstwie prawidłowego zastosowania sądowych reguł kształtowania kary łącznej. Tego zaś w przypadku orzeczonej kary łącznej, przyjąć oczywiście nie sposób. Kara ta pozostaje wszak i obecnie karą za całokształt przestępczej działalności. Skala działalności przestępczej skazanego była zaś znaczna. Do tego dodać należy, że zgodnie art. 85a k.k. „orzekając karę łączną, sąd bierze pod uwagę przede wszystkim cele zapobiegawcze i wychowawcze, które kara ma osiągnąć w stosunku do skazanego, a także potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa”. Przez cel zapobiegawczy rozumie się ukierunkowanie kary na zapobieżenie popełnieniu przez sprawcę kolejnych przestępstw. Temu zaś orzeczonej karze łącznej pozbawienia wolności w rozmiarze 20 lat niewątpliwie czyni zadość. W czasie bowiem jej wykonywania utrudnia, żeby nie powiedzieć wręcz uniemożliwia skazanemu popełnianie kolejnych czynów zabronionych. Cel wychowawczy to z kolei

kształtowanie dojrzałej osobowości, tak by sprawca po odbyciu kary mógł normalnie funkcjonować w społeczeństwie. Utożsamiany bywa z potrzebą resocjalizacji sprawcy, obejmującą zaś terapię, oddziaływanie przez pracę, wdrożenie sprawcy do wykonywania cięższych na nim obowiązków i funkcji społecznych, wydobyć się z nałogów, umiejętność przeciwstawienia się negatywnym wpływom środowiska itp. Wskazuje wprawdzie na preferencję postulatów prewencji specjalnej, nie eliminuje jednak wymagania wymierzenia takiej kary, która odpowiadałaby dyrektywą sądowego wymiaru kary i zdolna byłaby osiągnąć oczekiwane cele w zakresie także prewencji generalnej, rozumianej jako kształtowanie świadomości prawnej społeczeństwa. Wzgląd na wychowawczą rolę kary nie oznacza zatem, wbrew temu co sugeruje skarżący, konieczności łagodnego traktowania przestępców i premiowania ich za ogrom działalności przestępczej. Kara może zatem niekiedy wskazywać na potrzebę dłuższego procesu resocjalizacji skazanego, a tym samym orzeczenia surowszej kary pozbawienia wolności dla umożliwienia realizacji tego celu. Taki zaś wypadek zachodzi bezspornie w przypadku skazanego M. W., osobnika niewątpliwie zdemoralizowanego. Wskazuje na to całości jego dotychczasowych zachowań i przestępczych dokonań. Także charakter i rodzaj popełnionych przez niego przestępstw jest tu, a co podkreślić należy, jednym z wyznaczników stopnia jego demoralizacji i jego przejawem. Znaczny stopień jego demoralizacji, a także negatywna prognoza kryminologiczno-społeczna pociągają zatem za sobą niewątpliwie także konieczność orzeczenia kary łącznej w maksymalnym przewidzianym prawie wymiarze. Brak jest bowiem jakichkolwiek przesłanek aby orzeczoną wobec skazanego karę łączną pozbawienia wolności w najmniejszym stopniu choćby złagodzić. Złagodzenie skazanemu orzeczonej kary, jest zresztą nie do przyjęcia dlatego, że zamiast korygować jego osobowość, mogłoby go jedynie utwierdzić w przekonaniu o bezkarności i celowości oraz opłacalności popełniania poważnych przestępstw, rujnujących, co sam przyznaje, majątkowo innych, a więc utrwać w nim jego społeczne cechy, zamiast je eliminować. To zaś oczywiście jest nie do zaakceptowania. O „druzgocącym wpływie na dalsze wysiłki i motywację M. W. skierowaną na proces resocjalizacji”, mowy być zatem nie może. Znamienne jest tu zresztą stanowisko samego skazanego wyrażone w jego osobistej apelacji, a mianowicie, że przestępstwa popełniał, aby „opłacić doktora i pozostać na wolności” (k. 147). W tym miejscu przypomnieć też należy, że skazanemu wymierzono karę łączną 20 lat pozbawienia wolności, przy kumulacji kar pozbawienia wolności podlegających wykonaniu na poziomie 35 lat i 10 miesięcy, których koniec przypadał na 18 grudnia 2050 r. (k. 164-165) i w sytuacji kiedy kształtując karę łączną – jak słusznie zauważa Sąd Okręgowy, a co Sąd Apelacyjny podziela – należałoby kierować się zasadą kumulacji. Temu na przeszkodzie stanęła jednak zmiana stanu prawnego limitująca jej górną granicę na poziomie 20 lat. W tych realiach orzeczona kara uwzględnia zatem na korzyść skazanego wszelkie istniejące i sugerowane przez skarżącego okoliczności łagodzące, w tym także pozytywne ponoć przejawy resocjalizacji skazanego. Dla złagodzenia orzeczonej kary, brak jest zatem bezspornie jakichkolwiek powodów, zwłaszcza że za ukształtowaniem kary łącznej na orzeczonym przez sąd I instancji poziomie, przemawia i to zdecydowanie, dyrektywa społecznego oddziaływania kary. Jako jeden z celów kary jest zaś ona podyktowana potrzebą przekonania społeczeństwa o nieuchronności kary za naruszenie dóbr chronionych prawem i nieopłacalności zamachów na te dobra, wzmożenia poczucia odpowiedzialności, ugruntowania poszanowania prawa i wyrobienia właściwego poczucia sprawiedliwości oraz poczucia bezpieczeństwa. Nie jest oczywiście równoznaczna z wymaganiami wymierzania wyłącznie surowych kar, jakkolwiek jej także nie wyklucza. Oznacza jednak przede wszystkim potrzebę wymierzenia takich kar, które odpowiadają społecznemu poczuciu sprawiedliwości, dają gwarancję skutecznego zwalczania przestępczości oraz tworzą atmosferę zaufania do obowiązującego systemu prawnego. Orzeczona kara winna mieć bowiem wpływ na każdego, kto w jakikolwiek sposób dowiedział się o popełnionych przestępstwach, skali działalności przestępczej skazanego i zapadłym orzeczeniu oraz ugruntować świadomość, że kto w przestępny sposób narusza dobra będące pod ochroną, zostanie sprawiedliwie ukarany. Taką jest zaś niewątpliwie kara łączna 20 lat pozbawienia wolności orzeczonej wobec M. W.. Czyni to wywiedzioną apelację oczywiście bezzasadną.

Podzielając zatem zasadność wyroku łącznego Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 6 września 2016 r., sygn. III K 74/16 i nie znajdując żadnych podstaw do uwzględnienia wywiedzionej apelacji, Sąd Apelacyjny, działając na podstawie art. 437 § 1 k.p.k., zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

O zwolnieniu M. W. od ponoszenia wydatków za postępowanie odwoławcze orzeczono na podstawie art. 634 k.p.k. w zw. z art. 624 § 1 k.p.k., natomiast o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skazanemu z urzędu zgodnie z § 4 ust. 1, 2 i 3 oraz § 17 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w

sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2015, poz. 1801) w zw. z art. 22 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2016.1714).

Piotr Brodniak Andrzej Mania Stanisław Stankiewicz